

ئەكتەر پەلەستىنە ناسىن و شارەزايى لە تىلەكەكانى كەسەلتى هەيه ؟ لەكاتى نواندندا !!

پەلەستىنە مەدەنىيەت جەزى

لەسەرەتادا بەنیاز نەبووم لە م بارەیهوه هیچ پەلەستىنە ، بەلام هیچ
لەوه ناخەشتەرنیە كاتەك دەبینیت هەمووان حوكم و بریار لە سەرباشى
و خراپى ئەكتەر دەدەن لەكاتەكدا چەندین تىلەرى هونەرى و
دەروونناسیانەو فیکرى و فەلسەفى و هتد ... هەيه پەلەستىنە كەسەلتى كە
پەلەستىن و ناكرەت بەباش و خراپ و گەتەرەكارى ماندوو بونیان
رەتەكەرەتەوه یان پەسەندەكەرەت . ئەمەش پەلەستىنە وەرگرو ئەكتەر
دەرەخەنەرىش مەترسیدارەو لەووى تىلەریهوه و پەلەستىنە هەمووان بزەنن
چەن مامەتەدەكەن و لەكوەدا دەتوانن سوود لە تىلەرىكى دیاریكراو
وەرەگرن لەبەرەمەكەشان پیدایان یەپەلەستىنە كە قەسەیان لەسەر بکات
و کاریان لەگەدا بکات ، پەلەستىنە مەبەستە خوێندەوێكى خەرا دەكەم
پەلەستىنە (نضریات الشخصیه) ی نووسەر "سىمەن كەلەپە قەلادەن " كە
" على المصرى " وەرى گەلەپەلەستىنە وەرهەمى " المەسەلە الجامعیە
للدراسات و النشر والتوزیع " و چاپى دووهمى ساڵى 1993ز

وەكو لە پەلەستىنەكەى ئەم كەتەلەپەدا هاتووێ وشەى كەسەلتى "الشخصیه-
personalite " چەمەكەكى پەیهەستە بەدەروونناسیەوهو زمانەكى
مەحەكیە و دواتر ئەم زارەوهیه وەرەگیراوه لە بواری قەزاو ئەدەب و
هونەر و لاھووت و ھەروەھا لەفەلسەفەشدا . بەلام ئەستا ئەم چەمە
بووێتە ھەستەكى ھاوبەش لەنەوان زەلەكە لە زانستەكاندا و لە
بەرکردنەوێ فەلسەفیدا ھەرچەندە مەژوو دەوێمەندە بەوێ كە
بەخەلەرایى گەلەپەلەستىنە گەورە ھوودەدات لەووى واتاوە بەلام وشەى
"PERSONALITE" ی " فەرەنسەى " ش ، لەوشەى "PERSONA" لاتینی وە
رەگیراوە بەواتای "دەمامك -قناع - روپەش " و لەسەر تەختەشان
بەكارھەندراوە و واتاكانیشى جەراو جەرا بوون لەوانە : " دامەلەینى
سەفاتە بەشەریەكان لەخودا و نزیكبوونەوێ لە بەرجەستەكردن " .
وەكو دەروونناسەكانیش جەختى لەدەكەنەوێ بەكارھەنانى ئەم زارەوهیه

کورت نا کر ته وه ب پ ناسه يه کی ديار يکړ او به م به سستی
 ناشنا بوون به ت گه يشته جيا وازه کان نووسه ری هم کت به چه ند
 پ ناسه يه کی ه ب ژاردو وه له وانه : "أ. ق کسل يارد " ده ت : "
 که س تی بونیاد کی يه کگرتووی ته و او و ژه يیه و په يوه سته
 به زمانه وه ب بير کړدنه وه ، که و ا داده نر ت نه وه تا يبه تمه ندی
 هرتاک که و گه يه که له شعور و بير کړدنه وه کردار و پهر چه کردار دا
 هه يه له په يوه ست به هه سته و هره کانه وه " و نه وه هه يه يه کگرتوانه ش
 زرن و نه وهی ده م ن ته وه م ژو و يه کی شايسته يه له تي ره کان و
 قوتا بخانه کان که هره يه که يان ت گه يشتن و ت روان ن کیان هه يه ب
 که س تی تا به ج ر کی تا يبه ت و ش وه يه کی کام و هاوسه نگ نه دا بکر ن
 و به ج ر گشتان دنی ب بکن ب نه وهی ب ته چه مک کی مهر که زی و
 پ شکه توو له شیکردنه وه و در کړدنی دا . نه گهر هه ر تی ره يه ک
 به به رده و امی چ وهی تی ری و مه عقول ب ت ده ستنیشا نکر دنی ده يگه ن ته
 نه وهی پ دا و يسته کانی ئیدراک و ت گه يشتنی ده گاته چاره سهری پزیشکی
 . نه مه جگه له ر ی دوانه يی تی رو نه زموون نه مه ش ه ندهی دروسته که
 فرمان بکات د زه مر يه کان پ ويستیان به ت بینی و گه ا نه وه هه يه
 بی نه وه نده شت کی تر نیه . که هم کت به گه شت کی له سه رخ و
 پان رامیه له م باره يه وه .

تی ره دهر و ناسیه کان دهر باره ی که س پ مل نه بوون به و نا کر دنی
 ک م مه ا يه تiane به کو تو ژينه وه و تی ره کانی که س له گه م ژووی بیری
 فله سه فیدا يه کان گیره و "IGNAG MERSON" هات به ش وه يه کی تازه
 چ نیه تی وهر گرتنی شنبیری و گه شه سه ندنه فرا وانه کانی نه دای
 بیا کر دنی چه مکی که سی کرد به پ ی په يوه ندی مر ق و ج ره کانی نه و
 و نایه ی که هر چا خ ک و ک م گه يه ک دهر باره ی " که س " ده مان دات
 که يه ک که له توخمه پ که نه ره کانی که س تی ، نه وه ش س ی بیا و
 تا يپه وه کو "J.stoetzel" نووسی "فره يیه له ت گه يشتن و کاره کانی
 که س ، کاریگه ری ده ب ت له سر چاود ری هاوچه رخ . له کات کدا له
 وانگه ی س ی نه ی ش وه و بوون و ت گه يشتنی که س له چ وهی نه زموونی
 یشه یدا يه ."

هه موو زانستی دهر و ناسی دهر باره ی که س تی دا وای نه وه مان ل ده کات
 ت بگه ين له مر ق و فله سه فه دهر باره ی که س و نه ویش هه نگا وه کانی
 يه کسان ده ب ت به تو ژينه وهی فله سه فی دهر باره ی که س که به در ژایي
 چا خه کان ل ی قو بوو ته وه ولهم و وه وه نمونه يه کی دهر خسته کانی
 "م نانی " ب "کیر گارد" د ن ته وه که خودی نه بوون و په يوه ست
 بوون به مه عریفه و تی ره کانی دهر و ناسی و فله سه فه وه نه ی چ ن

ده کړت شان له مه دابښ و جياى بکهينهوه لهو ميراته له کات کدا هه موو هه ول ټيکى مرځ ب ناسينى مرځ و پښخستنى ژيان و ئه و جيهانه يه که تياى ده ژى؟! گونجاوه ده ست به رداری ژيان بين ب ئه و دځه ناهه مواره ي که مرځى ئه م سهرده مه تياى ده ژى؟! به کورتى چه مکى که سټى له ده رونا سيدا بينا کړدى زانستيانه و پښپښ يانه ي خستنه و وى وونکړدنه وى چه قيقه تى ده روى تاکه ئامانجى تير ره تازه کانه که له م کت ټبه دا تو ټرينه وه له باره ي ز ټربه يانه وه کراوه ب شیکردنه وى ئه و چه مکه و سنوردار کراوه به هه و ه شان دنه وى سهره تاو توخمه کان و پکها ته کانى ، به ام ئه و چه مکه فره و اتا يه و په يوه ندى سهره سختى هه يه به قوتا بخانه و هه و ټستى نوو سهره کانه وه له به رنه وى دا شتنه وى ميت ده کانى تو ټرينه وه جيا وازو فره ش و ه و جيا وازن له چه قيقه تى تاکدا به ام ناکړت له چ و هى ئه م کت ټبه پچوکه دا به فراوانى ته و او ي ميت ده کان شيبکړ نه وه به کو تو ټره رى ئه م کت ټبه به ساده يى سهرنج ده بات ب لای په يوه ندي هه کارى و پاشک يه کان و ئاماده کاريان ب ده کړت له لايه کى تره وه .

منيش باوه م وايه که شان کار به گشتى و ئه کتر به تا يبه تى ناکړت ب هه موو به ره م ټک و ب هه موو کاره کتر ټک يه ک ج ټر تگه يشتن و يه ک ج ټر ل ټک ټينه وه و تگه يشتنى هه ب ټ و ده کړت به تو ټرينه وه له که سټى بگاته ئه و کاره کتره ي که پ و يسته له سر ته خته شان به رجه سته بکړت . له به ره ئه وى خودو ناوه وه له ده رونا سيدا هاوش و هى ئه و ئه زموونه يه که ئامانجى جه نځينه له گه نه کيره کاند که به به هانه ي ئه وى زانستى ده روونيه و په يوه سته به هوشياريه وه که ئه مه ش گه واهى دانه به زار او ه يه کى نو و ه کو " شعورى من " يان " هوشيارى خود " و ... هتد وه له و ئه ژمارو ئامانجه دا ه و و ټنه ي چاوه وانکراو ده سته که و ټ به تا يبه تى له پشکينى که سټيدا و له و و ټنانه دا ده رونا سى ئه کاديمى نه هى له وه ده کات که ده توانين گ ټرانکارى بکه ين به ميت د ټکى وه رگيراو به ره مه ټن . له سهره تاى سه ده ي بيسته مدا زانين ده رباره ي ناسينى که سټى گه شه سه ندن ټکى ټسته قينه و ب به کار ه ټنانى پ دا و يسته يه کان ټگ گه ټکى تا يه به تى و ز ټر هه بوون و له ئه نجامدا ديارده يه ک سهره ټدا که به پى پ و يستى زينده وه ران به ته نها و به ش و ه يه کى دروستکراو نمايشى تير ره کان و سهرنجدان و ناساندنى چه مکه کانى ژيان يان سر ټگ ده خست .

له به شى دووه مى ئه م کت ټبه دا نوو سهر باسى ئه وه ده کات " واتا " له تير ره کانى ده رون ناسيدا ئه وق نادر ټ به کو ک ټمه ټک لايه نى نزى کى

هه يه له كه سټى و ئه گهرى خستنه ټووى يه كبوونى تېروانينه كانى دېرووناسى و كټمه ټناسيه و منيش لټره دا په يوه ست به شان ټوه واټ ټده گم كه په يوه ندى هه يه به و پهر ټزه ماديا نه وه كه كه تېر ټره كان كارى له سهر ده كهن وه كو چټن لاي باربا (نيسبه ته بټ يټژينټ باربا) باسى توټژينه وهى ئه نترټ پټلټژى ده كرت له شان ټدا و هه رټه وانيش بوون ټره وټكيان بټشانى نوټ كرده وه و توټژينه وه له هه نديك له و ټه فتاران ه و قوتار بوون له هه نديك ساده گټى و تټگه يشتن له چه مكه كانى "دټخ و رټټ و هه ټوټست" هه يو و واټ ټده گم ئم خاټه زټرگرنگه كه من لټره دا و له م كټټبه دا به يانى ده كه م . هه روه كو

(ب. ماينټ ټسكى) ده ټټت : " ديا له كتيكى فرټيدى پا به نده به ده زگا كټمه ټا يه تيه كان كه كه سټى بينا ده كهن" له نټوان تېر ټره كان دا كټمه ټټك تټوانينى نوټ زاټ ده بن له گه ټ كټمه ټټك لټكټټينه وهى ټچه ټه كى وه كوئ هه نگان هى كه ناوده برټن به " جه نكه هه ټگيرساوه سايكټلټژيه كان . توټژينه وهى جټره كانى رټشنيبرى له سلوكه مرټيه كان يا ندا و ئه وهى له ميراتى دېرووناسى كټمه ټا يه تيدا دېرباره ي كه سټى بټمان ماونه ته وه ، بټ ئاگايانه له ئه نترټ پټلټژيا و رټشنيبرى و هټكاره دياريكراوه بيټلټژيه كان ه. ئه مهش رټشنيبرى شه تهك ده دات و هه رله م كټټبه دا نووسر باسى ئه وه ده كات و به ټكه ده ټنه ته وه له باره ي شيانى گټرټنى به كار هټناني وزه هه ستيه كان به پټى چاخ و كټمه ټگا كان وه كو "ماكلوهان" ئا مازه ي بټكردووه بټنمونه " جه خت له سهر گوټگرتن له كټمه ټگا ته قليدى و زاره كيه كان دا كه خاوه نى ئلف و بټ نه بوون ، ده ټټت : چاخى چاپه مه نى سهرده مى گه شه سه ندنى ټوانينى زياتر و بيركردنه وه يه ... (لټهان) له وه ټاماوه كه كه معدلى گه شه سه ندن و هټكاره كانى په يوه ندى وه كو ټادى و ئټزگه ي بيستن و و سيطسمى فه زاييه كان هه ستين و به خشينى گرنگيه به گوټگرتن و جوټه كه ئه وهش چاخى ماركټنيه .

هه مووتېر ټره كانى دېرووناسى جه خت له وه ده كه نه وه ئه زموونى كټمه ټا يه تى گرنگ بټ بينا كردنى من و دېر كه وتنى به شټوه يه كى فراوان و كاريگهرى منداكى و نه رمى نواندن و دايكى ناياب و په يوه نديه خټزانيه كان و هه روه ها پرټسې پېروهرده به شټوه گشتى و فراوانه كى ، ئه مه جكه له وهى شټوازو ژينگه ي ژيان كردن و ئيقاعى شوټنټك و كټمه ټگه يهك بټ كټمه ټگه كانى تر جياوازن ، هه رچه نده ئه مان هش پشت به ستوون به گونجا ندنى كټمه ټا يه تى و كارى كه سى پټگه يشتوو و گونجا ندن له گه ټ ئه و دټخه دا و ئه مهش له تېرټرټك بټيه كټكى تر

مړیو و گونجا ندنی زیاده وهیې تا ادهی ئه مهی ئستا . ئه و لیونه لکک ه ریشه ب ئه و ئا زیه و به راوردکاریه کانی و کک کردنه وهی کارو اه نانه کانی له کاتی گه یشتن به تایپه کانی که سکتی و ئه و به شه زرهی که له کمه گه نو په کماندا هه ن . دواتر "سیمان ککاپه" دته سهرباسی (ئه براهام کادینه ر 1891-1978) که تی رکی هیه ب که سکتی و هه و ککی ز ندووه و باس له ژیا نی دهرونی و ر شنبیری که سکتی ده کات و ز ربه کورتی کاره کانی کار دینه ر له سهرینه مای تی ره کانی که سیټی به دوولایه ن ده خینه ووو :

- کہ سہتی وہ کو سہ رچا وہ یہ کی زیندووی ر شبیری .

- من وه کو ئه وهی ده که و ته ناو ئه و ر شنبیرییه وه .

کاره‌کائی کاردینەر له‌دهزگا کۆمه‌ڵایه‌تیه‌کاندا واتایه‌کی زۆر به‌رفراوانی هه‌یه و کۆشهی تیا به‌ پاڵایه‌ نه‌ شکۆیه‌کائی ڕۆکخستنی ئامۆهره‌ کۆمه‌ڵایه‌تیه‌کان و جیاکاری بنه‌ڕه‌تی له‌ لای ئهو "مه‌سه‌ت کاردینه‌ره " ده‌که‌وێته‌ ناو ده‌زگایه‌که‌مین و لاوه‌کیه‌که‌نه‌وه . که ئهو ده‌زگایه‌که‌مینانه‌ پێشینهی مۆرووی ده‌به‌خشنه‌ تا‌ک له‌مندا‌یه‌وه به‌لام به‌ش‌وه‌یه‌که‌ که‌ کارل‌ل‌ک له‌گه‌ڵ که‌سه‌‌تیدا ده‌که‌ن به‌لام ده‌زگا لاوه‌کیه‌کان به‌رئه‌نجامی کاریگه‌ری یه‌که‌مین له‌سه‌ر تا‌ک. که‌س چاوگی ئهو ده‌زگا لاوه‌کیانه‌یه‌ وه‌کو ئه‌نزیمه‌ی دینی و فۆکلۆرو ته‌کنیکی فکری و ئایدۆلۆژی و ...هتد له‌ده‌دا نواندنی وه‌لامه‌کان و به‌دیله‌کائی که‌سه‌‌تی به‌‌ای کاردینه‌ر گه‌ڵانه‌ به‌ناو توو‌ژینه‌وه‌ی بونیادی "من" ی هاو‌به‌ش له‌گه‌ڵ تا‌که‌کائی کۆمه‌‌گا و به‌ره‌مه‌‌نه‌ره‌کائی له‌گه‌ڵ یه‌که‌مین میراتی ئهو بونیاده‌ که‌ یشه‌که‌ی له‌ویوه‌ دێته‌ ناو ده‌زگا لاوه‌کیه‌کان .

هه‌ر له‌م سه‌نگه‌یه‌وه نووسهر ده‌ته ناو باسی تی‌یه‌رکی تر له‌لای تی‌یه‌رس‌ن (آلف لانت‌ن 1893-1953) که زانایه‌کی ئاسه‌واره‌و به‌وه‌خ‌ی له‌ئه‌نتر پله‌جیا جیا‌ده‌کاته‌وه‌که چه‌مکی "کارپه" ی ک‌مه‌لایه‌تی به‌کار‌ده‌ه‌ن‌ت ، له‌هه‌مان کاتیشدا ئه‌وه‌وون ده‌کاته‌وه‌که بیری گه‌ردوونی مر‌فایه‌تیانه‌یه‌و ده‌ت : "ر‌شنبیری‌وخساری‌ه‌فتاره‌به‌ده‌سته‌ها تووه‌کان و ئه‌نجامه‌کانیه‌تی کات‌کدا توخمه‌پ‌که‌ها تووه‌ها و به‌شه‌کانی ده‌گوازر‌نه‌وه‌ب‌ ئه‌ندامانی ک‌مه‌لایه‌کی دیاریکراو " . روونکردنه‌وه‌کانی لانت‌ن بنه‌مای ر‌شنبیری که‌سه‌تییه‌و پشکداریه‌کی بنه‌ه‌تی هه‌یه‌له‌تی‌ری ر‌ه‌کاندا . ئه‌وه‌ی لای من وه‌کو خو‌نه‌ری ئه‌م کت‌به‌ز‌ر گرنگه‌ ئه‌وه‌یه‌پ‌گه‌ی لانت‌ن له‌وه‌دایه‌ده‌ست ده‌گر‌ت به‌سهر چه‌مکه‌کانی ده‌خ‌و ر‌ه‌ له‌ن‌وان تا‌ک و ر‌شنبیری‌به‌که‌یدا . ئه‌م تی‌یه‌ریه‌

یگه ده دات به بهوهی که سٚتی تایپٚکی هه بٚت شیان بٚت به شیکردنه وهی ئه و مٚ دٚلمه ی کاری له سهر ده کات . که به ٚای من ئه مه برینه قو ٚکه ی کاره کتهری ئٚمه یه چ له سهر شان ٚبٚت یان ژیا نی ئاسایی هه موومان باسی جیاوازی و ئازادی و هتد... ده که یین به ٚام که سمان به کرداری وانا که یین نه جیاوازی په سه ند ده که یین نه ئازادی گهر وابوایه ئٚستا چه ندین میت ٚدو قوتا بخانه ی شان ٚییمان ده بوو به هر حا ٚکٚتاجار تی ٚره ی فٚرکردنی کٚمه ٚایه تی لای لانت ٚن په یوه سته به دوور که وتنه وه له توانای سهر هه ٚدانی پشکه نو ٚیه کان و گه شه سه ندنی کٚمه ٚگا و چیر ٚکه کانی که سٚتی که ده کرات ٚیکه وتن ٚکیان له باره وه بکرت له گه ٚ نمونه کانی ٚهفتاری که سٚتی به ش ٚوه یه کی پلیکانه یی و به ره ه ٚستی کردنی ٚوخسار و به پٚوانه کردنی فٚرم . ئه مه ش هه و ٚکی دٚخ ٚشکه ره بٚ مر ٚقه کرداری و جدیه کان تا چتر له رسه ربه نه مای ٚوو خساریان بٚ یاریان له سهر نه درٚت و ئه رکی له خٚیان زیاتریان لٚدا وانه کرات .

لٚره به دوا نووسهر " سیم ٚن کٚاپیه " دٚته سهر باسی تی ٚره که ی (مارگریٚٚت مید 1902- 1978) ئه م که سی که له باره یه وه ده دو ٚین زانایه کی ئه نتر ٚپٚل ٚژیسته و له ٚووی تی ٚریه وه ده و ٚمه نه ده به هه ند ٚک تو ٚژینه وه وه که له وانه ش ٚوه بدات به تی ٚریه کی ده رونناسی کٚمه ٚایه تی ده رباره ی که سٚتی که ئه م تی ٚرسیئ ٚنه ئاماژه ی بٚ ده کات وباس له چه مک ٚک ده کات ئه ویش " خورپه ی رٚشنبیری" که تا ک ئه دای ده کات و یه که م که س که ئه م تی ٚریه ی ئاراسته کرد بٚ ئه وه ی ته حقیقی گریمانه ی مام ٚستا که ی بکات (ف. بواس) " که تو ٚژینه وه یه کی ئه نجامدا و به ره ه ٚستی تی ٚره که ی " سٚر فره نسسیس گا ٚتن " کرد به ناوی " چاکسازی نه سل " و جه ختی له وه کرده وه که ته نگ و چه ٚمه ی مراهیقه ئه مریکیه کان له ئه نجامی قه یرانی ئه ندای و با ٚغ بوون نییه به ٚکو بهر ئه نجامی قورسی و ئا ٚزیه کانی کٚمه ٚگایه به ٚای ئه و و ٚای گشتی له سهر بنه مای ناوبانگ و ئه فسانه ی کٚمه لگه ی ئاشتی و سه ربه خٚو ٚه گه زیه . پاشان نووسهر باسی ئه نتر ٚپٚل ٚژیستی سٚسیالستی " دٚریک فریمان " ده کات له ساموا کاری له سهر ئه م تو ٚژه ره کرد " مه به ستم مید" له ماوه ی ده سا ٚدا .

دٚزینه وه له و کٚمه ٚگایه دا به پٚچه وانه ی دوژمنایه تیه وه که ش ٚوه یه کی ته رتیبی و ئامانجدارو پٚ ململان ٚیه خا ٚی سه ره کی له کت ٚبه که ی "مید" بوونی و ٚنه ی نه ته وه یی و جه نگه له ئه مریکا و فره نسا که تو ٚژینه وه که ی ده به ن به ٚووه که دواتر ده به نه دا ه ٚندراوی نمایشی و ه ٚکاره رٚشنبیری و کٚمه ٚایه تیه کان که تایبتمه ندی ٚه گه زیان هه یه . له م ٚوه وه پشک ٚکمان ده دات ٚبه ش ٚوه یه کی له سهر خٚو

پله پله یی و دژ دهرباره کی سـتی. بیرکردنه وهی "مید" دیراسه کردنه وهی دهرونی کـمه لایه تیه له پا لایه نه سـکسی و هـگزی و مرـیه کی له ووی سروشتی و رـشنبیری و سهرهـ دانیه وه بـ چاخ و ژیارکی تر ، نه وهی قورسه لـره دا نه وهیه که پیاوـک بـت و بـته باوک بهـام زـر ئاساییه ژن بـته دایک و ژنی پیاوـک .

که سـتی له تـوانینی هـفتارگهـرا کانه وه :

وه کو پـشتر لهـم خوـندنه وهیهـمدا باسم کرد ، چـندین تیـرو قوتاـبخناهی تایبـت بهـکه سیئـتی هـن که بـچوونی دژو لـک دوور یان لـک نزیک و چونیـهک و زـریت تـریشی تیـا بهـدی دهـکین که من پـم باشـه زـر بهـخیر رایـی ئەم کـتـبه نمایش بکـم و دواتر خوـنهر خوی ئازاد بـت له بـیایردان ، بهـنیسبـت شانـکارانیـشه وه بـگهـینه وه بـ تیـرهـکان و له بایـهـخ و گرـنگیان تـبـگهـن و وابـکـن له خـوه و سـرپـی له تیـر لـک پهـسـهـند یان هـت نهـکه نهـوه بهـکو بـگهـینه وه بـ ژـدهـره هـسه نهـکان و بهـ پـی پـویستی بهـرهـمهـکه سوود وهرـبـگرن و بتوانن خوـندنه وهی تایبـت هـنـو بهـن و له م پـناوهـشدا لهـم بهـشی خوـندنه وه کهـمدا کهـده بـته دوا بهـشی کارکردنـم لهـم کـتـبه دا بهـشه وهیه کی پانـرامی درـژه ی دهـدهـم به هیوای نه وهی سوودکی هـه بـت .

نووسـهـر ئەم کـتـبه " سیمـن کـاپیه " به باسکردنی تیـرهـکه ی " واتسـن " بهـردهـوام دهـبـت و باسی مانیفـسته که ی ساـی 1913 دهـکات که بووبه خاـی وهرچهـرخان لای هـفتارگهـراکان که له استیدا نه و به یانه له سهره تادا شهـوه یه کی هـها و تازه نه بوو به تهـواوی ، بهـکو چـهـندین توـژینه وهی دهرباره کراو دواتر بنهـماکانی چهـسپـهـندان و پـشـش نهـم ژووـه زـربه ی توـژینه وهـکان دهرباره ی دهـرووناسی فزیـلـژی بوون . " فهـخـه " وهـکو بیریارکی باو سهرقاـی "میتا - نهـودیو" ی شتهـکان بوو له هـمان کاتدا له دهـروناسی ئەندامیدا وپاشان "فـنـت" وهـکو مامـستای یاریدهـدهـری فیزیایـی و "هـلمولتـز" یـش له هایدلبـرگ و له فهـرهـنسا "ج. دـما " باسی له پهـرچه کرداری جهـسته یی دهـکرد له کاتی هـهـچووندا . هـهـروهـها له "وسیا " ستشنـف " و بهـسـهـر پهـرشتی "پا فلـفـگ " گـگـانکاری ویاندا و ئەمریکی و ووسیهـکان شعوریان کرد به هـفتارو ناسانـدیـان په یوهـندی هـفتارگهـراکان به " مادی میکانیکه وه " بهـووی ئاـلـزی و ئامـر گهـراییدا کرایه وه و بووبه میراتگری فهلسه فهی ئەپستراکت و بیریارانی وه کو " ئـگـست کـمـت " توـژینه وهی ریاـتی شعوریان کرد و تیان کرده وه .

لـره بهـدوواوه نووسـهـر "سیمـن کـاپیه " دـته سـهـرباسی زـر لـک له

تییـریه کان و توـژینه وهی ئەزموونی و زانستی سەر لـگا خـران بەرهو ئامانجی تر و چەمکی کەسـتی نەبوو چەقی ئەو توـژینه وانه بەـکو بون بەکلیل بـ کردنه وهی رده رگای لـا قەی سایکـلـژی . تـکـەـیـهـک بەدیده کرـت لەوـنـهـی مـرـف و کەسـتـیدا و " هـپـنـەر " بەمـجـره و بەپـی چەند بنه مایهـک له وانه : (نهوه "وه چه یی" یه) ، (میکانیکیه) ، (ژینگه یی) ، (چـژـه) ، (سەرکهوتنه له کاردا) .

*دیمهن و هفتار :

نووسەر لـهـم بەشـهـدا زیاتر باسی پەرچه کردار ده کات وه کو وهـ لـامـدانـهـوهـو له ئەنجامی وروژاندنه دهره کی و ناوه کیه کانه وه . وه کو چـن باسی " پاقلـف " و " شینـف " ده کات و لـسایهـک دیاری ده کات ئەویش بریتیه له : (S) ده بـتـه وروژـنـهـری (R) و ده بـتـه (پەرچه کردار) . پرسپاری مـن لـیرـهـدا ئەمه یه ئەکتەری شانـ لـه کوردستان له کاتی نواندندا ده توانـت سوودمه ند بـت له تیـرـکی لـهـم جـرهـدا؟! مـن بەداخه وهـم بـوهـ لـامـهـکهـی چونکه دـخـشـکـهـر نیه بـنـمـونه باوا دایـنـیـن که ده یزانـت و ده توانـت !!! ئەی بـنـمـونه یه کمان له نمایش یان له دانیشتن و نووسینه هـخـنـه یـه کـانـدا نه بینـی؟! به پـچـه وانه شه وه گـهـر بـیـن نایزانـت !!! ئەی ئەم بوونه وه ره سـهـر قـای چیه و به نیازی چیه و که ده گاته ئەو باوه ره ی که تیـری کار بکات و شاره زایی له باره یانه وه هـه بـت ؟!!! مـن لـره به داو واز لهـم پرسپاره جـهـرگ بـانـه دـنـم که بهـ اسـتی نهـک وهـ لـامـم ده ست نه که وتوه بهـکو زـر له سـهـری بـرـم هـنگـه هـشـیـنی بـم کوژـت !!! به م شـوه یه به خـرایـی لهـم چـوه یه تیـریـهـدا هـت دهـم ، بهـو ئومـده ی هـهـرکـهـس به ییه وه گـرـنگـه بـی بـگـهـتـه وه نوووسەر به مـجـره دایـشـتـوه : - تیـری واتسـن و هـفـتـارگـهـرایـی کلاسیک . - چه مکه کانی هـفـتـارگـهـرایـی نو وه کو : (کلارک هول ، دالارد و میللر) و هتـدـ.

دواتر نووسەر دـتـه سەر باسکردنی ئەنجام و هـهـسـهـنگـانـدنـی ئەم بەشـهـی که تایبه ته به هـفـتـارگـهـراکان و سودی ئەم قوتابخانه یه مان بـوون ده کاته وه دهرباره ی کەسـتی که بریتیه له وهی ته قینه وه و بـاـو بـوـونه وه یه بهـووی یـفره تیـری و دروستکردنی جیاوازی و دوورکهوتنه وه له تـاک هـهـندی و تـاک تـگـهـشـتن و هـتـکردنه وه به رامبهـر و قسـه ی هـمه جـیا نه وه له خـوه قسـه رکـردن دهرباره ی کەسـتی که بـگـومانـم ئەمه ئازاری شانـ لـه کارانیـشه له دوا ی هـهـر بهـرهـمـک و هـهـرکـهـس بهـو جـره تـی ده گات که عـهـقـی ده یـبـرـت و به پـیـی ئەو ئاسته سنوردارو کورته ی خـی بـیاری نا جـر ده دات و لهـم هـهـنگـا وه وه به ئومـلـدم هـهـمووان بهـر پرسپارنه بـگـهـیـنه وه بـنا و سیستم و چـوه ی تیـری بـ کەسـتی .

" که تو ژینه و هیه کی نه جامدا و بهر هه یتی تی ره که ی " س ر فره نسيس گا یتن " کرد به ناوی " چاکساری نه سل " و جهختی له وه کرده وه که ته نگ و چه هه می راهیقه نه مریکیه کان له نه جامی قهیرانی نه ندای و باغ بوون نییه به کو بهر نه جامی قورسی و ئا یتیه کانی ک هه گایه به ای نه و ای گشتی له سهر بنه مای ناوبانگ و نه فسانه ی ک هه لگه ی ئاشتی و سهر به خ و ه گه زیه . پاشان نووسهر باسی نه نتر پ ل ژیستی س سیالستی " د ریک فریمان " دهکات له ساموا کاری له سهر نه م تو ژره کرد " مه به ستم مید " له ماوه ی ده سا دا . د ژینه وه له ک هه گایه دا به پ چه وانیه دوژمنایه تیه وه که ش وهیه کی ته رتیبی و نامانجدارو پ مملانی یه خای سهره کی له کت به که ی " مید " بوونی و نه نه ته وه یی و جهنگه له نه مریکا و فره نسا که تو ژینه وه که ی ده بن به ه وه که دواتر ده بنه دا ه ندرای نمایشی و ه کاره ر شنبیری و ک هه مایه تیه کان که تایبتمه ندی ه گه زیان هیه . له م وه وه پشک کمان ده دات به ش وهیه کی له سهر خ و پله پله یی و دژ دهر باره ی که س یتی. بیرکردنه وه ی " مید " دیراسه کردنه وه ی دهرونی ک هه مایه تیه له پا لایه نه س کسی و ه گه زی و مر ییه که ی له ووی سروشتی و ر شنبیری و سهر هه دانیه وه ب چاخ و ژیار کی تر ، نه وه ی قورسه ل ره دا نه وه یه که پیاو ک بت و بب ته باوک به ام ز ر ئاساییه ژن بت ته دایک و ژنی پیاو ک .

که س یتی له ت وانی نیی هفتار گهرا کانه وه :

وه کو پ شتر له م خو ننده وهیه مدا باسم کرد ، چه ندین تی رو قوتا بخناهی تایبته به که سیئتی هه ن که ب چوونی دژو ل ک دوور یان ل ک نزیک و چونیه ک و ز ریت تریشی تیا به دی ده که ین که من پ م باشه ز ر به خیر رای ی نه م کت به نمایش بکه م و دواتر خو نهر خوی ئازاد بت له ب یاردان ، به نیسبته شان کارانی شه وه بگه ینه وه ب تی ره کان و له بایه خ و گررنگیان ت بگه ن و وابکه ن له خ وه و سهر پی له تی ر ک په سه ند یان هت نه که نه وه به کو بگه ینه وه ب ژ دهره ه سه نه کان و به پی پی ویستی بهر هه مه که سوود وهر بگرن و بتوانن خو ننده وه ی تایبته ه ن و به ن و له م پ ناوه شدا له م به شوی خو ننده وه که مدا که ده بت ته دوا به شی کارکردنم له م کت به دا به ش وهیه کی پان رامی در ژره ی ده ده م به هیوای نه وه ی سوود کی هه بت .

نووسهر نه م کت به " سیم ن کاپیه " به باسکردنی تی ره که ی " واتس ن " بهرده وام ده بت و باسی مانیفسته که ی سا ی 1913 دهکات که بووبه خای وهر چه رخان لای هفتار گهراکان که له استیدا نه و به یانه

له سه ره تادا شوه يه کی هها و تازه نه بوو به ته واوی ، به کو چه ندین تو ژینه وهی دهر باره کراو دواتر بنه ماکانی چه سپه ندران و پش شو م ژووه زربه ی تو ژینه وه کان دهر باره ی دهر ووناسی فزیل لژی بوون . " فه خه " وه کو بیریار کی باو سهرقا ی "میتا - ئه و دیو" ی شته کان بوو له هه مان کاتدا له دهر ووناسی ئه ندامیدا وپاشان "فلنت" وه کو مام ستای یاریده دهری فیزیایی و "هلمولتز" یش له هایدلببرگ و له فهره نسا "ج. دما" باسی له په رچه کرداری جهسته یی ده کرد له کاتی هه چووندا . ههروه ها له وسیا "ستشنف" و به سهر په رشتی "پافلوف" "گوانکاری ویاندا و ئه مریکی و ووسیه کان شعوریان کرد به هفتارو ناسان دیان په یوه ندی هفتار گه راکان به "مادی میکانیکه وه" به ووی ئا لژی و ئامپر گه راییدا کرایه وهو بووبه میراتگری فه لسه فه ی ئه پستراکت و بیریارانی وه کو "ئگست کمت" تو ژینه وه ی ریالیتی شعوریان کرد و تیان کرده وه .

لهره به دوواوه نووسهر "سیمن کاپیه" دته سهر باسی زلرک له تیاریه کان و تو ژینه وه ی ئه زموونی و زانستی سهر لگا خران به ره و ئامانجی تر و چه مکی که سلتی نه بووه چه قی ئه و تو ژینه وانه به کو بون به کلیل ب کردنه وه ی رده رگای افهی سایکل لژی . تکه یه ک به دیده کرکته له و نه ی مرقف و که سلتیدا و "هپنهر" به مچره و به پایی چه ند بنه مایه ک له وانه : (نه وه "وه چه یی" یه) ، (میکانیکه) ، (ژینگه یی) ، (چژه) ، (سهر که وتنه له کاردا) .

***دیمهن و هفتار :**

نووسهر لهم به شه دا زیاتر باسی په رچه کردار ده کات وه کو وه لامدان ه وه له ئه نجامی وروژاننده دهره کی و ناوه کیه کانه وه . وه کو چن باسی " پافلوف" و " شینف" ده کات و ل سایه ک دیاری ده کات ئه ویش بریتیه له : (S) ده بته وروژانه ری (R) و ده بته (په رچه کردار) . پرسپاری ممن لیره دا ئه مه یه ئه کته ری شان له کوردستان له کاتی نواندندا ده توانت سوودمه ند بت له تیاری کی لهم چره دا؟! من به داخه وه م ب وه لامه که ی چونکه د خ شکر نیه ب نمونه باوا داینن که ده یزانن و ده توانن !!! ئه ی ب نمونه یه کمان له نمایشان له دانیشن و نووسینه هخه ییه کاندا نه بینن؟! به پچه وانه شه وه گه ربین نایزانن !!! ئه ی ئه م بوونه وه ره سهرقا ی چییه و به نیازی چییه و که ی ده گاته ئه و باوه ره ی که تیاری کار بکات و شاره زایی له باره یانه وه هه بت؟! من لهره به داو واز لهم پرسپاره جهرگ بلانه دنم که به استی نه ک وه لامم ده ست نه که وتوه به کو زلر له سهر ی برم هنگه هشبینی بم کوژن !!! به م شوه یه به خیرایی لهم چوه یه تیاریه دا هت ده بم ، به و ئوم ده ی ههرکه س به ییه وه

گرنګه بـی بګه ټټوه نوووسهر به مچـره دایـښتووہ : - تیـری
واتسـن و ټـفتارګه رایـی کلاسیک . - چەمکه کانی ټـفتارګه رایـی نو
وہ کو : (کلارک هول ، دولارد و میللر) و هتد..
دواتر نووسهر دټـته سهر باسکردنی ئه نجام و هـه ټـسه نگاندنی ئهم به شوی
که تایبه ته به ټـفتارګه راکان و سودی ئهم قوتا بخانه یه مان بـی ووون
ده کاته وه ده رباره ی که سـتی که بریتیه له وهی ته قینه وه و بـی او
بوونه وه یه به ټـووی یفره تیـری و دروستکردنی جیاوازی و
دوورکه وتنه وه له تاک ټـه هندی و تاک ټـگیشتن و ټـه تکرده وه
به رامبر و قسه ی همه جیانو له خـوه قسه رکردن ده رباره ی که سـتی که
بـی گومانم ئهمه ئازاری شان ټـکارانیشه له دوا ی هر به ره مـک و هر که س
به وجـره تـی ده گات که عه قـی ده یبر ټـت و به پیـی ئهو ئاسته
سنوردارو کورته ی خـی بـیاری ناجـر دهادت و لهم هه نگاهه وه به
ئومـدم هم مووان بهر پرسیار نه بګه ټـينه وه بـی ناو سیستم و چـوه ی
تیـری بـی که سـتی .

▪ **تیارہ نمونہ پیہ کان :**

توژهر "سیمان کاپیه" لهم بهشی کتیکه یدا شهرچی ئهو
 دهریځین و سیمو و نمونانه مان بدهکات که له ځوویی تیځریه وه
 گرنگ و پوځیسته بایه خیانت پځدرت و به باوه ځی من بځ
 ئه کتر زځر گرنگه بتوانت کاریان له سر بکات و شاره زایی
 هه بځت له باره یانه وه ... که سځتی له ځوانگهی ئهم تیځریانه وه
 له ئزمونه وه وهرده گیرځن و ئاځو ځځیان به سهردا دځت و
 توژهر چه ندین نمونه من له وتیځریانه پځشکه ش دهکات له وانه :
 (نمونه خځسکه کان) ، (نمونه تشکیلیه کان) ، (نمونه
 دهرونیه کان) ، (نمونه کانی وهرگرتنی سروس له شیکاری
 دهرونی) ، (نمونه کانی هه ځویست و تصرفات) وهتد ... پاشان
 نوژهر دځته سهر هه ځسنگانندن و ئه نجامی به شه که که به
 باوه ځی من زځر پځویسته ئه کتره ځشان ځ شاره زایی و مه هاره تی
 خځی لهم ځووه وه به گه بځ بځات ..

• **تیار ھوکار یہ کان :** تو اُڑھو لہم بہ شہی کتا بہ کہ یدا داتا

سەرباسكرنى چەندىن مېتىدى جاراو جارى ھەكاري و من لەره دا
تەنھا ئامازە بەناوەكانيان دەكەم زەربەخەرايى : شىكارى
ھەكاري ، شىكردنەوھى ھەكارەكانى كەسەتى لەوانە : " رېمەن
كارتە ، ھانس جەرج ..) و پاشان توھەر دەتە سەرباسكردى
ھەسەنگاندنى ئەم بەشە و بچوونەكانى خەي چەكەتەوھ .

▪ تیـا ره کا نی شیکرد نه وهی د هروونی :

▪ ئەو بىچوونا نەي نووسەر " سىمىن كىاپىيە " خستونىيە تە ۋو من

لـره دا زـر به په له ته نها چه ند سهرقه هـمـكى بخه مه رووله وانه
 : (نمونه شىكردنه وهى دـروونى دـرباره شى كه سـتى ، پـكهاته شى
 كه سـتى ، قـناغه كانى گـشه كردنى لبـيدـى ، زانستى كه سـتى و
 شىكردنه وهى تـيـرى و هـتـد ...) كه به اى من مامه هـه كردن له گـه
 هـر يـه كـكه له و سـهـره قـه هـمانه شايانى تو ژينه وهى سـهـره خـو
 گـفتـوگـى فراوانن ، هـر له بهرئـه وه به گـرنگم زانى قسه له سـهـر
 كردنى بووه ستـنـم بـكـاتـكى تـرو دـهـرفـه تـى تـر . پاشان نووسـهـر
 هـه سـهـنگـانـدن يـخـى بـئـم به شـهـش پـشـكهـش ده كات .

* ئه نجام :

ئه نجام يان كـتـايى ئـم تو ژينه وهى له لای نووسـهـر
 پياچوونه وهى كه خـرايه به تـيـره كان كه سـتى و باس له وه ده كات
 كه به و شىكاريه خـرايانه ئـه تـيـرانه هـه نـاسـهـنگـى نـدرـن و
 پـويـسـتـمان به وهى كه بـيانـخـو ژينه وهى جه ده لـيان له باره وه
 بـكه يـن و گـفـتـگـو قـسه له سـهـر كـردنـش لـم باره وهى كـراوه يـه
 بـهـر كه سـكه بـيـه و تـ قـسه يـ جـيا و از تـرو تو ژينه وهى زياتـرى هـه بـت
 و مـنـيش وه كو كـتـايى بـئـم كـتـبه پـشـنـياز ده كم بـهـا و
 شـانـى كـاره كانم كه له م قـناغه دا كار به تـيـر بـكهـن و
 بـگـه ژـينه وه بـئـه ژـيده ره گـرنگ و جـيـهـانـيـانـه شى كه ئـم وه كو
 كـورد فـهـرام شـمان كـردوون و نـهـمان خـو نـدوونـه ته وه جا له بهـر
 هـه كـار كـه بـت ، به و ئـم دهـى كـار كم كـرد بـت شـايـسته شى له سـهـر
 وهـسـتان بـت .

چه ند ره خنه يه كى دـستـانه . فـهـرىق م حـهـو نـزى

دياردهى له سـهـر يـه كـتر نووسـين و تـكه كردنى په يوه ندى شه خـسى و
 فـاكتـهـره كانى دـهـره وهى دنـيـاي ئـهـدـهـب، ده بـتـه هـى ئـهـوه شى هـموو نووسـين
 و رانان و لـكـكـيـنه وهى كان زهـرى سفر بـكا ته وه، ئـهـگـر له راسـتـيشـدا
 شـتـكـ بن به ناوى لـكـكـيـنه وهى ره خـنه يـه وه! چـونـكه ئـهـسـتـه مه كه سـكه
 پـسـپـى بـواره كانى شـانـى و سـيـنـهـما و رـمان و چـيـر كـ و شـيـعـر بـت له
 يـهـك كـا تـدا و له سـهـر هـه مـوويـان بنـووسـت و له هـه مانـكـا تـيشـدا

ره‌خه‌نووسی ئه‌و بوارانه‌ش بـت، ئه‌مه پـچه‌وانه‌ی دنیای تایه‌تمه‌ندی‌بوونی پـشکه‌وتنی ره‌وتی مـدـرنه، به‌ام لای ئـمه‌ی کوردی باشوور هه‌موو شته‌کان وه‌ک چـشتی مـجـو‌ریش تـکه‌ ده‌بن و ته‌نانه‌ت تاریک و روون له‌یه‌کتر جودا ناکه‌ینه‌وه، چونکه ئه‌و 2 حیزبه‌ی ده‌سه‌لاتی باشوور ماوه‌ی زاید له‌ 28 سا‌ه مه‌سخی مه‌عریفه‌و بوونیان کردوویـن و هه‌موو ره‌سه‌نایه‌تی و جوانیه‌کیان له‌بنه‌وه هه‌کـشاوه‌و خه‌کیشیان شه‌وکو‌کرکردووه.

جا ئه‌و ئه‌دیبانه‌ی له‌به‌رانبه‌ردا له‌سه‌ر یه‌ک ده‌نووسن له‌ دوو رووه‌وه نووسینه‌کانیان چـی بایه‌خ نابـت و به‌شـوه‌یه‌کی نیوترال و زانستی مامه‌یه‌یان له‌گه‌دا ناکرـت و ته‌نانه‌ت کـی نووسین و ئایدیاکانی ئه‌و که‌سانه‌ش ده‌خـرتـه ژـر نیشانه‌ی پرسیاره‌وه.

له‌مباره‌وه گهر چاو‌کی خـرا بخـشـنین به‌و نووسینه‌ی کاک داستان به‌رزان که له‌ 7/6/2019 له‌سه‌ر رـمانی (له‌دایکبوونی دووه‌م) ی پـشـو و عـبدو‌ا نووسیویه‌تی، ئه‌وا زوو نه‌ه‌نییه‌که‌یمان بـ ئاشکرا ده‌بـت کاتـک بـینین که چـن هه‌ر دوا‌ی 5 رـژ کاک داستان هه‌وا‌ی کتـبـکی نو‌ی خـیمان پـ ده‌دات به‌ ناوی [لـ نـخـشیـک دـترسم نامـوـت ناوی لـم کتـبـدا هـبـت] شیعر: داستان بـرزان..... تو‌ژینـو‌ی: پـشـو و عـبدو‌ا.

سه‌ره‌تا کاک داستان ده‌رباره‌ی رمانه‌که‌ی پـشـه‌و عه‌بدو‌ا ده‌نووسـت:

Dastan Barzan

• 7 June

[مـانـکی جوان و شایـنی خوـندنـو]

ئـو‌ی لـم مـانـدا سـرنجـبـردم جـاواز لـو شـپـلـی ئـم دواـییـی نووسینی مـان لـلـایـن کـسانی گـنج یان تازـ لـ بواری نووسینی مـاندا ئـو‌بوو کـ نووسـر بـئاگایـو دـستـیداوـت نووسینی مـان، ئاگادار لـ ئـدـب، فیکـر، دـرووناسـی و کـمـناسـی،... بـتایـبـتر لـو با بـتـکـی کردوویـتیـی کـنسـپتی مـانـکـی، بـیـ توانیوویـتی هونـرمـدانـ بـسـر زـر لایـنی کارـکـیدا زـا بـت و وابکات لـ پاش خوـندنـو‌ی خوـنـر نـک هـست بـ پـشـمانی بـکو دـخـش بـت بـو‌ی مـانـکی دیکـی کوردی جوانی خوـندنـو.]



ههروه ها کاک داستان ئاوهاش دواى 5 رڼ ژ ههواځى کتځبه شيعرييه کهى
خځيمان پځده دات:

Dastan Barzan

• 11 June at 23:25

لځ نځخځيځک دځترسم نامځوځت ناوى لځم کتځبځدا هځبځت
شيعر: داستان بځرزان

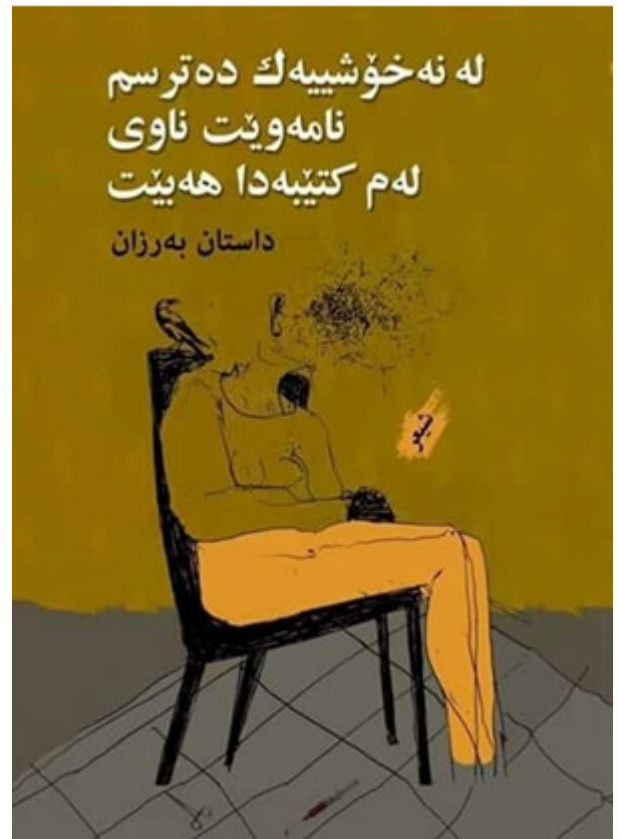
توځژينځوځى: پځشځوځو عځبدوځا

تابلځى ناوځوځ: محځمځد ناکام

ديزايينى بځرگ و ناوځوځ: محځمځد زارى

•

بځم نزیکا نځ چاپ و بځاودځبځتځوځ



نازانم تا چەندك هاوئامن بهووی دنیای شیعو ئمان زللهیه کتر
جیاوازن و هەریه کەیان شارەزایی جیاوازی گەرەکه، کەچی لـره دا
دەبینن شاعیر لەسەر رمان دەنووسات و رمان نووسیش لەسەر شیعر!
جگە لەمەش زللهیه ئو شیعرانە ئەمـm

1- بەکارهـنـانـی زماـنـی فەیسبوک بـ نووسینی شیعر، زللهیه خوـنـهـرانـیش
هەر ئو زماـنـهـیان دەوـتـ.

2- خودو خەمەکانی شاعیر دەبنە چەق و هەموو شتەکانی تر لە دەوری
ئو خودە تـکـشـکـاو و قوپاوەدا دەخولـتـهـوهـ.

3- سادەبوونەوهو یەک دیویی شیعرەکان.

4- دەربـلـینی راستەوخـ و دوورکەوتنەوه لە رەگەزە سەرەکیەکانی
شیعر کە خەیا و سیمبو و میتافـ و بابە تیپوون و ئیستاتیکا و نازکی
و تیممی جوداو نوـیـهـ.

5- لەم شیعرانەدا زیاتر بەکارهـنـانـی شـوازی داـشـتنـی فیکری و
فەلسەفی و پەخشان زاـهـ نەك شیعرییەت کە لە باشتەین باردا
موخاتەبەیی و یژدان دەکەن.

6- شاعیرەکان بـ گرفت دەژین و خـیاـن لە دووی خەم دەگەـنـ و
هەمیشە خـیاـن وەك قوربانی دادەـنـن، ئیتر نازانین كـ جەلادە کە یە؟
جا دەپرسین ئایا دەـبـت لە واقعیدا ئو شاعیرانە خاوەنی هەندـكـ
لەو روئایانە بن؟

7/ به کاره نانهوهی زاراهه کانی یه کتری وه کو: برین ، م د رنه ، ره شینی و خ کوشتن ، عه به س...

▪ ب پشت استکردنهوهی ئه و پشکه تی ریهی باسما ل وه کردن ، ئستا نمونهی پراکتیکی له نمونهی 3 شاعیرهوه دهه نینهوه که هاوش وه ییه کی ز له ش وازو دنیا بینی و زماندا له نوانیاندا ده بینر تهوه ، ئهوانیش: داستان بهرزان ، ئاکار محمه د ، رامیار مهحموودن .

أ/ سه ره تا داستان بهرزان ئاوها له خ ی دود و پاشان زمان ی ئاخوتن له هه مان ک پله دا ده بینینهوه که ئام ژگاری راسته وخ ی خو نه ران ده کات و ته نانهت وشه گه ل کی ز له ناشیعریش به کار د ن ت وهك (ده عوه تی منیت)

من ل و شاعیران نیم ک ب ب نی باران ه د خ ت ن س ر تا گرنگ بزانی

ب خو ندن و ی ئم شیعر پ و یست ن ت ه ب ت و

ئم لاپ ل ا ن ب پار د ب ن پانتایی کی سپی

من ئ و پار ی ت ل ناس نم و

بگر پاس ردی وایفا ی ک شم

د عو تی منیت ب ئم د ا ن .

خ شب ختی پ یو ندی ب ت ندروستی و ه ی

من ب د رمان ت ی د پ م ن م ژ ک انم

ئستا گهر سه رنج بدهین ده بینین چ ن شاعیر رامیار مهحموودی شاعیریش شته عاده تییه کانی ر ژانه ده ه ون تهوه و ده ی کات به شیعر ، ئهوا ده ب پیرسین ئایا چ هونه رو دا ه نان ک له ماندا وهك زمان ی شیعر ده بینر تهوه؟:

د ربار ی ه موو شت ک ئ زانم

ئ زانم ئ ست ر ل شوی ساما دا

ئ در و ش ت و

با ند ئ ف ت

ماسی ل ئاودا ئ ژ ی

خ ک مندا کانیان ئ ن رن ب قوتا بخا ن

ئ و شتا ن ی من ئ یا نزانم ز رن .

ئاگاداری ئ و م مر ف دوو پ ی ه ی

ئ توان ت پیاس ی پ بکات و

ئ شتوان ت ب ا کردن ب وات

ههروه ها ئاکار محمه دیش له باسکردنی خود و دوو باره کردنهوهی وشه ی برین ئاوها ک پله شیعره کانمان به زمان کی راسته وخ ب

ده خوښته وه:

جگه له کومک برين

زړه له نازاري يک له دواي يک

نيدى ئم نيشتمان

له ناو بريند کاندې ناسارم و

له کاتېدا شاعير راميار مه موود له شيعري (سرهگوزوشتهي

پياوړکي تاريخ) دا ناوېا به کاره ناي وشه برين و

زه فکړدنه وهى خود پکې وه ده به ستته وه:

دسته کانم ناتوانن له برينى من بگن

ب/ له باسکردنى دووباره ي زړه ي شاعيرانى هم نه وه يه له سره

زيانى مډلرن، وهك چن داستان بهرزان له شيعري (بووم بـ

ژر ژر ژر خراکانى مډلرن و) دا ده نووست:

نامېرژت بزائم، کام ښنگى جل و بـرگم لډت

من بانگ شى نائومډى ناکم

جيهان خى ښه

ههروهېا لهم باره وهو بـ زياتر تيشکخستنه سره ره فتارى مډلرن

مډلرن، ئاکار محه مه ديش له پارچه شيعر کدا ناوېا ده نووست:

د مويست زيان باش بووايـ،

ببوور د مويست مډلرن کا بوس نه بووايـ.

مډلرن کان خووى يـ کيان گرتووـ،

مډلرن کان پـشا کـکانيان ښه يشتن و،

ناخواردنيان له يک دچت،

مډلرن کان له يک ده کم

ههروهېا له شيعرکي ترداو له باسکردنى نه هامه تيه کانى زيانى

مډلرندا هر داستان بهرزان ده ت:

مارکېت کانى له ئمدا خيان ساغ دکڼ و

شوش و نايـن و د بـکانى له ئمدا نو قم د بن

جارکي تر بهم نمونه يه ئاکار محه مه د زياتر خاى مه به ست لاي

خوښه روون ده بيه وه سه بارهت شـوازي مډلرن که زړه مان

نهموونى ده کين و ده بينين، که له پارچه يه شيعردا زړه سادانه

ده نووست:

مډلرن

مډلرن فياگرا

مډلرن ستـرانتـکان

مډلرن پـشا کـمارکـکان

مډلرن جـبانى ناو سايتـکان

مرځی د دنیا یی کی تاز... تاز!
 د زانم ئم قسان تان پناخ ش
 ج/ جار کی تر زه قکرده و هی خودو وه سفکردنی خود به جیا کردنه و هی له
 گشت لهم ک پله یی داستان بهر زاندا به روونی دیاره که گواهیده ری
 وته کی سهره وه مانه:
 من ها تووم ت دنیا و
 ب ئوی حا م ئاسایی ن ب
 هروه ها لهم رووه وه نموونه یی ک پله یی کی ئاکار محمده ده ه نینه وه
 که ئه ویش ز ر ش وازی نووسینی شیعی سهر بهم ره وته یی و ده ت:
 استی ک ل ئ زمونی ژیا نم
 تا یی ک ک ب ب رم ن د بو
 ب ئوی ون ن بم نویم و ب اوم کرد و...
 ئاخر ب ن فرت ل ه موو دوونیا ن ک م
 شاعیر رامیار مه حمود هه رچه نده ئه زمونی له دوو شاعیره کی تریش
 زیاتره، به ام ز ر خا ی ها و بهش له ن وان بهر هه مه شیعه یه کانی ئه م
 شاعیره و شاعیرانی تری ها ونه وه کانی ده بینر ن وه ک له پارچه یه ک
 شیعر دا ئه ویش ئا وها وه سفی خود ده کات و زه قی ده کاته وه:
 من با ب ژیا ن دروست ئ ک م
 ه موو ئوی ه م د نگ ک
 من ح زم ل د نگی خ م ه ی
 د/ به کاره نانی زمانی ناشرین و ته نانه ت جن و و دور که وتنه وه له
 به ها بهرزه کان لهم شیعرانه دا میزاج و سه لیه ی خو نهر له دنیای
 دا ه نان و ئه فراندنی شیعیی دوور ده خه نه وه وه ک له شیعر کدا
 داستان بهرزان ده ت:
 م د رن گویکرد ت ه ستما ن و
 ئستا ک ئم شیعر د نویم
 ب چات س کس ل گ ه م یی ک د ک م ل ئ مریکا
 ئاکار محمده ویش لهم باره وه بهم نموونه یی ده ده یه نا و ئه م
 ره وته وه:
 ئستا ل گ گ رانی کانی داریوشدا
 ئم سایت د ک م و Xxx و
 د سپر ب س ر ژیا ندا ل د د م
 ب س ر س ت لایت و ک نا موش ف ر کان.
 خ شم د ویستی ل و ز م ن
 هروه ها شاعیر رامیار مه حمودیش سه باره ت ژیا نی م د رن و
 به کاره نانی زمانی زبرو بازای ده نوو س ت:

ئەم شارانە جلوبەرگەکن لئاسن
 ئەمە منا کانی سەردمی تەفانین
 من ئەو ئەزانە ئەگەم کە ئەو ئەنەن جوانە
 ھەروەھا لەم رووھوھو بە دەرختنی رادە ی بەزاری ی و عەبەسی شاعیر،
 رامیار لە شیعەرکی تر دا ئاوها دەتەت:
 خوایە گیان ئەوێندە بەزارم خەریکە
 گوو لئەم و قنگمەو دتەو دەرەو
 ھەروەھا جارکی تر رامیار رەفزی بیرکردنەوێ ئیجابی و سوود بەخش
 دەکات و ھانی خوەنەرەن دەدات بەرەو پوچگەرایی تەواو ھەنگاو بنەن
 کاتە دەتەت:

ئەگەر ئەزانیت بیر ئەکەیتەو بە ئەوێ سودکی ھەتە
 باشتەر وایە بیر نەکەیتەو

ھـ/ بەشبوونی ناخ و رەتین بوونی ژیان بەھیوایی دەخولقەنەت و
 ئیرادە ی گەنەنکاری و داھەنان و نووبوونەو دەکوژتەت، لە جیات ی
 گەنەن لە دوا ی ئەلتەرناتیفی ھیوا بەخش، ئەوا خەمستکردن و
 دوورکەوتنەو لە کرکی چارەکان بە ھەنەن ناوھەو بەبەتە
 مودمینەکان کە زەر لە شاعیران گیردە ی بوون، وەك داستان بەرزان
 دەتەت:

نە بە عارەق و ویسکی خواردنەو
 نە بە جگەر و نەرگەلەکانشان
 نە بە ئەفیون و کەکاین و ھەرەین
 نە بە ئارتین و سەما دەرین و بیلە
 ژیان بەنەو ناچتە.

لە مەدەرنەدا تاقەت نیە بژیت
 ھەروەھا ئاکار موحەمەدیش لەم بارەو ئاوها لە شیعری
 (شروبخەرەکان) دا دەنووست:

بیست و شەشی سەبوو، ھەبەتە ساکەیم لئە یاد نەماو؛
 بووم بە شرووبخەر.

لەبەر ئەو نا مودمینم و ھیچم لئە یاد نەماو،
 لەبەر ئەوێ مەرەم و، تەف لئە چارەنووسە داکەم
 شاعیر رامیار مەحموود لە شیعری (رەشنووسی پیاوکی ھەش) زەر بە
 روونی ئەو پوچگەرایی و رەشبینیەمان بە زمانکی سادە ی رەزانە بە
 وێنا دەکات و ھانی خوەنەرەکانیشی دەدات کە ھەر ئەو کەتایی
 ئەگایان بەت:

ئەم بە ھودەییە...

زەر بە خەیرایی لە خوەنەمدا ئەگە...

زەر بە قووی لە ھەمدا ھەشار دراوہ...

له سه رما ئاژاوه يه كه هه يه بـ خـ كوشتن
ته نانه ت راميار شيعريش ده به ستـ ته وه به خراپه كاري و وـ را نكردي
بووني مرـق و هـ ناني خه م و ته ني اي و ره شيني و بوده ـ هي بـ يان،
جا داخـ ده بـ ت ته وه زمان و په يامي شيعر بـ ت، گهر شيعر په يامـ كي
هه بـ ت؟ ئيدي ته وانه ش تا ئـ ستا شيعريان نه خوـ نـ ده ته وه ده ـ نـ هه
باشمان كرد ئـ مهش شيعرمان نه خوـ نـ ده وه تا ئاوها ماـ مان وـ ران
نه بـ ت:

ئـ ژـ ك لـ ئـ ژان ئـ بم بـ شاعير
پـ كـ نيني مرـق پـ ئـ كـ م لـ گريان
ئاسودـ بيان بـ هـ تا هـ تا يـ خاپور ئـ كـ م
هـ موو مرـقـ كـ ئـ كـ م بـ عاشقـ كي تـ نيا
وايان لـ ئـ كـ م بـ كـ كي كار كردن نـ يـ و
لـ شوـ نـ ئيشـ كانيان دـ رـ بكرـ نـ

به ره نجام:
من ده ستخـ شي له هه موو تهو شاعيرانه ده كه م ناويان ها تووه و ته وانه ش
ئاوها ده نووسن و ناويان نه ها تووه، لاني كه م به بواري كي
فه ره نكيه وه مژيلن و باشتريه له چه كدارـ تي، هيوادارم زووירו
دـ گران نه بن، ته نيا مه به ست له م نووسينه خه مي شيعر بووه و هيجي تر
نا، ئه مهش ديدگاي مني خوـ نه ره بـ تهو جـ ره به ره مه مانه، ئه گينا
وه كو تاكه كه س و خودي شاعيره كان تهوا زـ رـ زوـ خـ شهويستيم هه يه
بـ يان، له كاتـ كـ دا من به س بهر كه وتنم بووه بـ به ره مه كان و له
پـ شيشه وه هيجيانم نه بينيوه و ناسم، ئه م نموونانه ش 85% ئه ي
شيعري ئـ ستا ده گرـ ته وه، حه زيش ده كه م هه مووان ئاوها به مه وزوعى
باسي كـ شه و قه يراني شيعري هاوچه رخ و مـ دـ رن بـ كه ين و له و
بـ وا يه دام زـ رـ سوودي ده بـ ت و سنوورـ كـ بـ تهو فهوزاي شيعر نووسين
و چاولـ كه ريه داده نـ ت، راسته به گشتي خهـ كـ ساده بوونه ته وه و
تا قه تي بير كردنه وه و ماندوو بوونيان نيه، هه م بـ نووسيني شيعرو
هه م بـ خوـ نـ ده وه شيعر، به ـ ام ئه مه ناكرـ ت بـ ته هـ ي ته وه ي هه
بيرـ كي راگوزه ر ها ته مـ شكمانه وه ناوي شيعري لـ بنـ ين، بـ وا بـ كه ن
شيعري باشي مـ دـ رن زـ رـ له هي كلاسيكي سه خترو گرانتريه بـ نووسين و
چـ ژـ لـ بينين گهر شيعر وهـ كـ پرـ سه يه كي نوـ بوونه وه و ته فراندن ته ماشا
بـ كه ين، به دـ نيا ييشه وه ئه م قسه يه م بـ نه وه ي خوـ نه راني فه يسبووك
نيه، چونكه زـ رـ به ي كات ده ستخـ شي و راكاني تهوان له جـ ي خـ يدا
نيه و زـ رـ سه رپـ ين.

کتبی شیعی: کجیتای جلال تاییانی ... ساساح جلال

[بخوانند وای نام کتبی کلیک نر بکن ...](#)

[Book_SalahJalal_KojetoDownload](#)

پاسـوانی مـشک ... مـحمود ءـبدو

هـرگیز گومان مـک دین است نـبت، نـو گونا هـ و تـوبـ بـکـ. نـو
چوارد سـد زیاتر نـو قفـ دراو لـ مـشکی خـک. و پاسـوانی
دکات لـ مـشک و نا هـت بیرکـی کی نو بـتـ ناو بیرکـ کـنـکان

نـو لـووی زیهنـتـو، دـکـت باوـدارک زانای فیزیک بـت،
بـام لـ وی زیهنـتـو وک کـسـک کـ ئـلیف و بـ نازانـت،
چونک لـم ووـو نـویش پاسـوانی مـشکی هـی، بـی نا بـت زانست و
زیهنـت تـکـ بـکـت... لایـنی وشتی مرـف بـستراوـتـو بـدین، بـی
هـرکـس لـ و دـگما تیزمـ دـرچـت پـیان وایـ بـوشتـ. دـرونزانـک
دـت: نـمانـ هـردو بـشی مـشکیان لـ گونیا ندایـ" لـو لایـنـو
بـگون بیر دـکـنـو.

لـزـر دـگما بیستو کـ نـوای دینی نـبت هـموشتـک دـکات، هـتا
باوـدارکـی عـیار بیست و چوار پـی و تم: نـگـر دین نـبت
هـموشتـک دـکـم! چاک دـزانم زـرینـی بـواداران بـ بـوشت
لـکـسـک دـوانن کـ خـنـ لـدین دـگـت، چونکـ خـیان ناتوانن
بـعـقـ بـین، نـمـش بـ خـک گریمان دـکـن. من بـباوـم، بـام
هـرگیز مـشکم هـند بـچوک ناکـمـو کـخودا لـ سـکـس زیاتر شـکـ

نہ بے شکشی لایہ نگرانی بکات، نگہ گر پاشایک ٹوٹ بے بکات تہ
ٹوٹ ہی بے بکات وشتہ.

بے اختیار علی دہشت: گہور ترین ہستی مرے ٹوٹ ہی پے یونہی خہ
بے جہان و وک تاکہ جری پے یونہی بے بندت، تہ پے یونہی ندیخت
، لہ گہی گونہ و بے جہان و گہ داو، خہک وانیہ، ئیتر بے چی
و ابیر دہک یو، تہ تہ نانہ پے یونہی ندیت بے قیام تیشہ و ہروایہ،
باوہ دار دہت دہشت: نابہت کشتی بے وشت ہہ بہت کہ باوہت
نیہ، ٹہک ی ہہ بہت بے وشتیش لہ سہکسدا کورت دہک نہ و، جاک و ابہت
ٹاڑہک کہ و رزانہ یان ساہانہ یک جار سہکس دہکات زہر
بے وشتہ لہ و ی کہ دواز دہنہت، استہ دہت مرے پے یونہی ندی
سہکسی ہک بخت بے نام ناکرہت شہ وازی خہت پے لہ ہہ موشہ وازہک استہ
بہت، کارہ ساتہ مرے نہ توانہت لہ سہر بندہ مایہ کی عہ قہانی ژیا نی خہی
ہہ کبخت، پشہ ٹو دینہ با پیرانی تہ اخلاقیان ہہ بوو و تیش نہ بون خہ
ہہ موو کلتورہکان شہ وازہکی جلو بہرگیان ہہ بوو، وک ٹہ لہرت
ٹہ نیشٹاین دہشت: شتہ کی زہر قہز و نہ بے وشتی مرے لہ سہر ترس نہ
بہت، ٹہ من بے دہت تہ گہ یشتنی خہم ملکہ چی دہ گما تیزمی تہ بکہم.

لہ و دا تہ ٹاڑادی کہ لہ سہر بندہ مای دینی ژیا نی خہت ہک
دہ خہت، بے نام کا تہک واگومان دہ بے نادینی بے وشتہ ٹوہ بینینی
وہنہی خہت لہک سہانیترا، تہ بے وزیہنیہ تہ زہر ٹا بے وہری، ٹہ گہر
نہ توانی بے عہ قہ خہت کہ نتہ کہی نہک ی بے دین بیت، دہزانی چہ ند
شتہ کی قہز و نہ تہ خودا چہ ندین ہہ زار پیاو دابینکردہت تا نہ چیتہ
دہ خہ ٹاڑہک یو، ہہ ستناک یٹ بے ستر اویتہ و؟ ٹوہ شہرم نیہ؟ لہ کتہ بی
پیرہز قسہ یک ی جوان ہہ بے دہشت: مرے بے خوار دین پیس نا بہت، بے کو
بے بیرکردنہ و ی خراپ پیس دہ بہت، ٹاخر کہ سہک گہشتی بے راز بخواہ پیس
نا بہت، ٹوہ تہی بے بیرکردنہ و ی پیس، پیس دہ بیت، ٹوہ بے وشتیہ
تہ پتہ و ابہت سہر بے یں لہ پناو خودا و سہکس نہ کردن لہ پناو خودا
وک یک ٹامرازن بے چونہ بے ہشت، خہک کان بے بے دین زہر توندبون
لہ سہر ٹا فرت، خہیش ہہ بوو کراوہ تر.

ٹہ گہر بگہ بے و بے فہلسہ فہکان اخلاقہ کی جوانتریان بہرہم ہہ ناوہ
تہ نانہت شتہ جوانہکانی دینیش و رگیرا و، کہ نفہ سیہس لہ چین نہک
لہ ٹہڑہکات ی ناوینی ہہ لانہ پے غہ مہر و تویتہ تی " اخلاق ہہ س و کہ و تہ
لہ گہ خہک بے وجہ رے خہت ٹہ تہ و تہ " دوا یی بوو بے چیت بے خہت پے
خہش بے خہکیش پتہ خہش بہت، بے شہ و ی دزی ٹہ دہی برا یہ ٹاسمان، تہ
پاسہ وانی مہشکت ہہ یہ ناہہ بہت بیرکہ یٹہ و!

2 شيعر له (م. ئوم. د) هـ وه ... و: نهژاد عزيز سورم

(1)

خه م

نه چرای چاوی پیره گورگ
نه هه ناسه ی نام ی گوم او ما ندوو ..
جـ ماو له دهشتی خامـش و بـ پایانی
بهـر بارانـك
چه ند سه عا ته
بهـ سهر ئهـم شه وه شـت و خه مناكه دا دـ ته خوار
دـی شه ویش دهشت ئاسا په ژمورده یه ..

له شه وی دـ وانـه و خه مناك
به هه موو لایـ
وهـك په رده یه کی زنجیر به ند
بسكه تا فكه ههـ واسراون ..
جـ ماوی دهشتی بـ پایان
له بهـر باران ..

ئای ... سه عا ته ها یه
ئهـم هه وره هـ شه دـ گیره ،
بـ هه ست و خوست ده پرووشـنـ ..
نه ده نگی سمی ئه سپی گرتوو و ته نیا
نه گفه گفی با ی سه رگه ردان
نه چرای چاوی پیره گورگ ..

(2)

ساتی یه کترینین

ساتی دیدار نزیکه .
ديسان ئه من شت بوومه وه
ديسان ديم ، دهسته كانم ده لهرزن
گيا ديسان له زه ووقاكي ديكه دام
ئه ..
با ،
بسكي لووسم ده شوايند
ئاي .. ئه وه تا تيخ كتوپ
بوومه تم ده وشوايند ..
نه كه ئا بوم بيه ئه د !
ساتي دیدار نزیکه .

▪ شيعری (خەم) لە - برگزیده شعرهای م. اومید- (مهدی اخوان
ثالث) و (ساتی یه کترینین) له (راهیان شعر امروز) ی
داریوش شاهین کراون به کوردی .

عهلیهزا تابش: منداکی ئه و پویستی به ناوهرکی شیاوی وانه یی ههیه

م نووچههر جیهانی -

“عهلیهزا تابش” ده بیر و بهرپرسی سی و دووهمین خولی فستیفاکی
نونه تهوهیی فیلمهکانی منداکان و مرمنداکی ئه ران گوتی:
فیستیفاکی فیلمی مندا و مرمندا له بهره بهری چوونه ناو
چاره مین دهیه له ته مه نی خیدایه و بته دامه زراوه یه کی به هه ز که
ره وتاکی دروست کردووه و کاریگه ره .

به پای راپاکی تی لئه نه ی په یوه ندییه کان و راگه یانندی فستیفاکی
نونه تهوهیی فیلمهکانی منداکان و مرمنداکان، “عهلیهزا تابش”
ده بیر و بهرپرسی سی و دووهمین خولی فستیفاکی نونه تهوهیی

فیلمه‌کانی منداځان و مړمنداځانی ئېران له کښوونو هې هوبیري
نهم فېستيفالېه که له شاري ئيسفه‌هان به ښوونو، به دهرېښي نهمو هې
که فېستيفالېه‌کانی سينه‌مايي ئېران وه‌کوو فېستيفالې فيلمی فجر و
فېستيفالې فيلمی منداځان و مړمنداځان له به‌ره‌به‌ري چوونه ناو ده‌يه
چوارهمی تهمه‌نی ځان‌دان، راشيگه‌ياند: فيستيفالې ښوونو ته‌وه‌يي
فیلمی منداځان و مړمنداځان بهو پېش‌نه و رابردووه‌ي ئېستا
دامه‌زراوه‌يه‌کی به‌ه‌زه که ره‌وت‌کی دروست کردووه و کاریگه‌ره و
تېپه‌ښوونی زیاتر له سځ ده‌يه له تهمه‌نی نهم فېستيفالېه، ده‌ب‌ته
هې نهمو هې که نهم رووداوه له گڼ انکاری دووره‌په‌ر ښ نه‌ب‌ت.

هه‌روه‌ها گوتی: گه‌شې وه‌ها فېستيفالېک له‌مه‌دایه که له گڼ انکاری
تېگات و وځای وه‌فادارېوون بهو بنه‌ما سه‌قامگیرانه‌ی که هر
فېستيفالېک له زاتی ځایدا هه‌يه‌تی، بیر له ئاښوگڼ و پېشکه‌وتن
بکا ته‌وه.

تاب‌ش له به‌ش‌کی دیکه‌ی وته‌کانیدا جه‌ختی کرده‌وه: گرینگترین
ئاښوگڼ و پېشکه‌وتن، گڼ انکاری و ئاښوگڼ و پېشکه‌وتن له ش‌واز و
ستایلی ژيان و ج‌ري پ‌داويسيته‌کان و بیر و ښ‌چوونه‌کانی به‌رده‌نگه
سه‌ره‌کيه‌کانی نهم فېستيفالېه واته منداځان و مړمنداځانه.

نهمو هې خسته ښو: ئاماده‌ښوونی نهمو نو له به‌ست‌ن و بواری
فه‌ره‌نگی و هونه‌ري وځایدا، وه‌کوو به‌ره‌مه‌ه‌نهر و به‌کاره‌ښه‌رانی
سه‌ره‌کی به‌ره‌مه‌کانی فه‌ره‌نگی و هونه‌ري، پ‌داويسيته‌ی سه‌ره‌کی نهم
گڼ انکاریه‌يه. منداځان و مړمنداځانی نهم، به‌شو و ر‌ژدا له‌گه
نهم پ‌یکه‌يش‌نه‌کان و پلاتف‌مه‌کانی دونيای دیجیتا، ده‌ژين و ز‌ربه‌ی
پ‌داويسيته‌کانی ځایان له که‌شوه‌وای مه‌جاری و ده‌ست‌کرده‌ا، لم
ر‌گایه‌وه دابین ده‌کن. بهم پ‌يه نهمه‌سیاسه‌تداځانی بواری
فه‌ره‌نگ و هونه‌ر ده‌ب‌ سهرنج بده‌ينه نهم ځای که ناتوانین بهو
زمانه‌ی که له‌گه منداځانی ده‌يه‌ی 60 قسه‌مان پ‌ده‌کرد، له‌گه
منداځانی نهم قسه‌بکه‌ين، له‌به‌ر نهمو که له‌گه نهمو هې‌کی
نوځواز، بیرتیز و زیره‌ک و به‌ئاگا به‌ره‌و‌وین که پ‌ويستی به
ناوه‌ر‌کی شیاوی وښه‌یی هه‌يه.

هه‌روه‌ها راگه‌ياند: له فيستيفالې فیلمه‌کانی منداځان و مړمنداځانی
ئېران له‌گه نهم به‌رده‌نگانه به‌ره‌و‌وین که ده‌ب‌ به‌که‌رسته و
زمانی که‌شوه‌واکانی به‌پ‌ی وځای نهم له به‌رنامه‌کان و رووداوه‌کانی
فېستيفالې ئاگادار بکر‌نهمه‌وه. فېستيفالې‌کان له سه‌ده‌يه‌ی 21
گڼ انکاریان ت‌دا کراوه و پ‌شکه‌وتوو ښوونه و ده‌ب‌ بابه‌ت گه‌ل‌کی
کاریگه‌ري دانه‌ر لهم فېستيفالېه‌دا باسی له‌وه بکر‌ت.

ده بیر و بهرپرسی فیستیفا ی نه تهوه یی فیلمه کانی مندا ٬ان و مرمندا ٬ان به دهر ب ٬ینی تهوه ی که ئه مسا ٬ بانگه ٬شتنمان له چالاکانی د ٬زینه وه ی بازای سینه مای مندا ٬ و مرمندا ٬ کردووه که لهم ف ٬ستیفا ٬ه دا ئاماده بن، روونیکرده وه: له خوله کانی رابردووی ف ٬ستیفا ٬دا، که متر سهرنج درابوو یه به شداری چالاکانی بهرپرسی د ٬زینه وه ی بازای سینه ما، به ٬ام ئه مسا ٬ نه ته نیا ب ٬اوکه ره وه کانی ئ ٬رانی به ٬کوو چالاکانی بهرپرسی د ٬زینه وه ی بازای سینه مای و ٬اتانی دیکه و ک ٬یارانی ناوچه یی بانگه ٬شت ده که ین ب ٬ تهوه ی که لهم ف ٬ستیفا ٬ه دا به شداری بکن.

تا ب ٬ش له و ٬امی یه ک ٬ک له هونه رمه ندانی خاوه ین ٬داویستی تایبته، روانگهی ف ٬ستیفا ٬ی ب ٬ کهسانی خاوه ین ٬داویستی تایبته و کم ئه ندام شیکرده وه و جهختی له وه کرده وه: یه ک ٬ک له روانگه کانی ئه م ف ٬ستیفا ٬ه پا ٬پشتی کردن له کم ئه ندامان و کهسانی خاوه ین ٬داویستی تایبته تی جهسته ییه. سا ٬ی رابردوو لهم ف ٬ستیفا ٬ه دا به ٬ش ٬ک به مندا ٬انی کارکه ر و ئه و مندا ٬انه ی که بارود ٬خی تایبته تیان هه یه ته رخان درا و له ف ٬ستیفا ٬ی ئه مسا ٬یشدا وه ها روانگه یه ک گه شه ی ٬ده ده ین.

ده بیر و بهرپرسی ئه م فیستیفا ٬ه دا گوتی: ئه مسا ٬ به له بهر چاوگرتنی تهوه ی که فیلمه کانی ف ٬ستیفا ٬ هاوکات له گه ٬ ئیسفه هان له سهرتاسه ری و ٬اتی ئ ٬ران نمایش ده کر ٬ن، ب ٬جگه له وه ی که سینه ماکان ده توانن به رده نگه کانی خ ٬یان له ک ٬ی که م ئه ندامان، کهسانی خاوه ین ٬داویستی تایبته، مندا ٬انی کارکه ر و یان چین و تو ٬ژی هه ژاری ک ٬مه ٬گا هه ٬بژ ٬رن، ئ ٬مه ش ئه م هه له به به رده نگه کانی ف ٬ستیفا ٬ی سی و دووه م ده ده ین که له دوای بینینی فیلمه کان، له ٬ا پرسی گشتیدا به شداری بکن و بیرو ٬ای خ ٬یان سه بارهت به و فیلمه ی که ٬یان خ ٬ش بووه، دهر ب ٬ن. ب ٬ گومان ئه م بیر و ب ٬چوونانه ب ٬ سیاسه تدا ٬ ٬ژان و چالاکانی بواری سینه مای مندا ٬ و مرمندا ٬، بیر ٬که خولق ٬نه و ر ٬گا ده کا ته وه.

له ک ٬تایی ئه م ک ٬بوونه وه ٬یه دا له ل لایه ین "عه لی ٬هزا تا ب ٬ش" ده بیر و بهرپرسی سی و دووه ٬مین خولی فیستیفا ٬ی نه تهوه یی فیلمه کانی مندا ٬ان و مرمندا ٬انی ئ ٬ران و "ئیمان حوجه تی" به ٬ ٬وه به ری ج ٬به ج ٬کاری ف ٬ستیفا ٬ه که له ئیسفه هان، له ت ٬ک ٬شان و زه حمه ته کانی به ٬ ٬وه به ری ج ٬به ج ٬کار و ج ٬گری یه که می ئه و له خولی رابردووی فیستیفا ٬ی فیلمه کانی مندا ٬ان و مرمندا ٬ان قه درناسی کرا و ر ٬زیان ل ٬ گیرا.

سی و دووھمین خولی فیسټیفا ی نځونه ته و هی فیلمه کانی مندا ټان و مرمندا ټانی ئېران ICFF لړۍ رځپاڼی 28 ی گهلاوځر تا 4 ی خرمنا نانی 1398 ی هه تاوی رځپاڼی 19 تا 26 ی ئېگډستی 2019 ی زایینی له دوو بهشی "نه ته و هی" و "نځونه ته و هی" دا بېرپر سیاری "آلی ټا" تا بېش" لړۍ شاری مځووی ئیسف ټان لړۍ وټاتی ئېران بېرپر وډډچټ.

بېر زانیاری زیاتر:

[/https://en.icff.ir](https://en.icff.ir)

اگه یانندی گشتی فیسټیفا ی نځونه ته و هی فیلمه کانی مندا ټان و مرمندا ټانی ئیسف ټان.

سځ شاعر ... نځوزاد بېندی

بیرت ئېکېم کځ وټاوم
بیرت ئېکېم کاتځ ئېکېم
بیرت ئېکېم کځ برسیم
بیرت ئېکېم کځ نان ئېکېم

لړۍ یادمدای کځ هوشیارم
لړۍ یادمدای کاتځ ځوتووم
لړۍ یادمدای کاتځ تووېم
کځ لړۍ همنیدا نوقوم بووم

بیرکردنت وټک هټ ناس
ساتځ اوټستځ ئېکېم
هټ نگاو لځت دوورکځ ومو
هټ زار هټ نگاو بځر وټووت دځم

ځځ یشټ بځو حاکځ ئېزانی
بځی ځځ لادیت لځ گځما
هټ تاکو گوځ ئېکېم
سځد مین ئېکېم لځ دځما.

نښتېښم ،
تنگه تاو نیم ..
شوېن پښکته ، وا به هر بستګۍ
بوونم او ..
جه پښکته ،
هه ناست ..
به نت .. وان به هر ګڼه یګۍ
دروونم او ..

نښتېښم ،
تنگه تاو نیم ..
بینین له کښانۍ وڅښت ،
دست وسان ..
ننگه به ګڼه ناتېښم ،
ئو کا ته
وخسارت جوان ..

باش ..
ئېتر به خه یا یش
داوای دوو قاو ناګم
هر یګه قاو و
ته واو ..

باش ..
ئېتر به خه ویش
دوو بلیت نا به م
هر یګه بلیت و
ته واو ..

باش ..
ئېتر به سوعه یش
دوو نه فږ داوا ناګم
هر یګه نه فږ و
ته واو ..

ئېتر
قبو ناګم

تـ نا نـ تـ سـ بـ رـ کـ یشـم
لـ گـ مـا بـ وـا . .
هـ رـ خـ م و
تـ وـا و . .

نـ
و
ز
ا
د
بـ ن د ی

دهزا نن پـوهری دهستنیشا نکردنی کا ندیده کان چـان بووه؟ ... عیماد عہلی

ئەگەر چا و بە کا ندیده کانی گـان و یە کـتی بگـیت و وەزعی نـوخی یی
و کـشه و ململانـی نـو ئە و دو حزبه بخوـنیتەو، ئەوا هەر له
سەرەتاو بە تـ دەردە کەوـت کە تەنها و تەنها رازیکردن و
لە بەرچا و گرتنی پـگە و قورسای ی و بەرژەو وندی کوتله و جەمسەرەکانە
حوکمی یە کلا ییکردنەوی کا ندیده کانی داو، ئەمەش ئەگەر بە یاریەکی
تەکتیکی بە ناوی هـ بـژاردن و تەخویلکردنی کەسـک و گـفتوگـی
سەرکردایەتی و گـگـینەو ی راو بـچونی نـوان سەر جەمسەرەکانیش بوو،
نە کـهـ سەنگا ندنی دەستە جەمعی بـ دانای خەـکی شیا و و لـها توو بـ
شوـنی شیاوی خـی، بە لگە ی راستی ئەم قسە یەش ئەمانە یە:

* زـرینە ی رەهای کا ندیده کان ئە و کەسانەن کە پـش هـ بـژاردن له لایەن
سەر جەمسەر و خە تی سەرکردایە تیه کانیانەو گـفتوگـی له سەر کراو و
بە پـی وەزعی نـوخی حزبه کانیان هـ سەنگا ندیان بـ کراو و بـ له
بەرچا و گرتنی هـچ پـوهرـکی ترو ئەو ی باسی لـنە کراو و
پـسـپـر تیه کانیان بوو " بە گەش بـ ئەمە وە کـ دهزانین پـش ئەم
هـا وهوریا یە ناوی سەر جەمیان له سەر جاده باس دەکرا و هەموو لایە کـ

دهیزانی که ک و وزیر و ک ش گزیره و کتومت ههرواش ده رچوو.

* ئه وهی ده رکهوت که ک مه ک خه ک له باز نه یه کی ته سکدا ب مه رami حزبی کا ندید ده ستنیشان ده کات، وه ک ئه وهی کاری حزبی به کا ندیده که راسپ در ت نه ک ئه رکی حکومه تی، به گهش ب ئه وه خه ک هه یه له بهر یز نه بونی که کا ندید نه کراوه ب پ ست ک که ویستی له سه ربوو ه پ ست کی تر پ به خشاوه و له ویستی خ یدا نه بووه و خه کیش هه یه شایانی زیاتر له کا ندید بونه پشتگو خرواه.

* ز رینهی ه های کا ندیدی پله با اکان له ئه ندامه با اکانی حزبه کان واته مه کته بی سیاسی و خانه ی را په راندن و کورانی سه رجه مسه ری بنه ما یی و خه ک کی نزی ک له خه ته که ی سه ر ک و ر که خه ر و ده ستر یشتووی حزبه که و که سی یه که م و دووهم و... تادوایی، ئه مهش ب یه کلایکرنه وهی ک شه ی حزبی ته سک و بنه ما یه یه، ب یه به مه به سستی حزبی دیاریکروان نه ک زه ه یه ک توانا و ل وه شاووه یی و شاره زایی کاروباری حکومی له بهرچاو بگیری ت.

▪ سیفی و شاره زایی و توانا و ئه و قسانه ی پ شتر ده کرا له ج به ج کردنی دیموکراسیه ت له دیاریکردنی کا ندیده کان و له بهرچاو گرتنی پسپ ی و پ ویتسبونی خه ک شیاو، هه موو ب قی سه ر ئاو بوون، ب یه ناوی کا ندیده کان به کوتله بازی و ر که کوتنی پ شهوخت به شه و ک له لایهن س ب چوار که سه وه یه کلایی کرایه وه.

▪ * ئه وهی ده رده که و ت که ز رینهی ره های کا ندیده کان له ن و حزبه کان سه ر به ناوچه یه کن که هه ر یه که و با ادهسته ت یدا، وا ده رده که و ت که له ده ستنیشان کردنی وه زیره کانیش دوو ئیداره یی له بهرچاو گیراوه، ئه وه تا پارتی ز رینهی هه ره ز ری کا ندیده کانی سه ر به ده قه ره که ی خ یه و ههروه ها یه ک تی و گ انیش سه ر به ز نه که ی خ یان.

▪ ئه وهی زیاتر ده رکهوتوو و ئه وهی له و ک بونه وانهدا به ئاشکرا ده رده که و ت و به لایدا نه چوون باسکردنی ئه و کا ندیدانه یه که ئایا ده توان ت له و بواره دا چیی پ شکهش بکات و پ شخات، ته نها باس له دابینکردنی شایسته حزبه کان و چ ن تی دابینکردنی بهرژه وه نده ی که سی و حزبه کان بووه و ک ده توان ت له حکومه ته وه کاره حزبه که رایبکات و کامه یان له بهرژه وه ندی کام کوتله ن و به س. ئه گه کا بینه کانی پ شتر تا ر ژه یه ک خه ک کی تا راده یه ک پسپ ی ت که وتب ت ئه مجاره و ب کا بینه ی نو ئه وهش نه ماوه.

▪ ب یه، تا رهوتی سیاسی کوردستان به م ش وه یه ب وات، نه

چاوه‌ر‌ی به‌ر‌وه‌بردنی حکومه‌تی جیاواز بین و نه خەلکی شیاو
له شو‌ئنی شیاو ده‌بیننه‌وه. ئ‌وه ته‌نها ته‌ماشای ئ‌وه
وه‌زاره‌تانه بکه‌ن که هه‌ستیارن دنگه‌ی پ‌شکه‌وتنی هه‌موو
میله‌ت‌کن و پ‌ویستی به‌ ل‌ها توویی زیاتر و خه‌کی پ‌سپ‌ری
شاره‌زای خاوه‌ن زانست و مه‌عریفه‌یه‌ی زیاتره له‌وانی دیکه‌ی، به
پ‌چه‌وانه‌وه خه‌کی وا دانراون که ته‌نها سه‌ر به‌ بنه‌ما‌وه
خه‌ته‌کانن و به‌س. ب‌یه چاکسازی و گ‌ئ‌ینی ش‌وازی حوکمداری
قسه‌ی رووتبوو، ته‌نها چاوه‌ر‌ی هه‌یه‌ی زیاتر و پ‌اشه‌کشه بین
نه‌ک حوکمی ره‌شید، چاوه‌ر‌ی زیاتر ده‌وه‌مه‌ندبوونی
ده‌وه‌مه‌نده‌کان و هه‌زاربوونی هه‌زاره‌کان بین نه‌ک دادپه‌روه‌ری
ک‌مه‌ایه‌تی، چاوه‌ر‌ی حوکم‌کی پر ک‌شه و میله‌ت‌کی پر له
چه‌رمه‌سه‌ری بین نه‌ک ئ‌ارامی و ئ‌اسوده‌یی، چاوه‌ر‌ی ملکه‌چبوونی
زیاتر ب‌ و‌اتانی ده‌وره‌به‌ر و لاوازی زیاتر له‌به‌رامبه‌ر به‌غدا
بین نه‌ک به‌ه‌زبون و پ‌شکه‌وتن، ده‌ب‌ت چاوه‌ر‌ی ئ‌وه‌بین هه‌روا
زیاتر فر‌که‌ی تورکیا و فشاری ئ‌‌ران به‌ زه‌قی له‌ کوردستاندا
ئ‌امانجی خ‌یان ب‌پ‌کن. له‌هه‌مووی چه‌رمه‌سه‌ریتر ده‌ب‌ت چاوه‌ر‌ی
ئ‌وه‌بین که ک‌شه و ململانی حزبه‌کان زیاتر له‌ کابینه‌کانی
پ‌شوو له‌ناو حکومه‌تدا ره‌نگ‌داته‌وه.